

BAKKALCHO

4^{ki} Diri Kiros 25 Onkoleessa / Ginbot 1, 2016 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

“Daga keeru, mittimmatenna latishshaho illachishshe halamatenni loosa noonsa”

Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.)

Gaazeexu Odeessaanchinni

Addis Ababa:- Daga keereho, mittimmatenna latishshaho illachishatenni halante loosa noonsata Xaphoomu

ministirchi Abiy Ahimed (Dr.) coyi'ri. Wollaggu zoonera Neqqemte quchumira soorroto mootimma irkote dira “Wollaggu keerunna Jireenyu baatto” yaanno adawarshinni shoollente Wollaggu zoonna

daga beeqqitimo irkote dira bero Wollaggu Istaadiyeemera harinsoonni.

Basete leellinohu Xaphoomu ministirchi

Qoola... 7

“Hundi bareeddanni loosantino qeellete dhaggera hasiisanno afanshanna ayirrinnye aa hasiisanno”

Pirezidantitte Sahileworq Zewude

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Abli bareeddanni loosantino jajjabba qeellete dhaggera tini ilama hasiisanno afanshanna ayirrinnye aa hasiisanno yitino; IFDR Pirezidaantitte Sahileworq Zewude.

83ki bareeddate qeellete barra “Gobbate baxilli bareendenni afi'noonni qelle” yaanno adawarshinni addi addi amuraatinni ayirrinsooni.

Amuraatu aana afante hasaawa assitotiti IFDR Pirezidaantitte Sahileworq Zewude xawissino garinni; albi annuwina amuwi bareeddankenni loosantino jajjabba qeellenna qeellete dhaggera tini ilama hasiisanno afanshanna ayirrinnye aa hasiisannonsa.

Qoola... 7

ሲዳሞ ባንክ
Sidama Bank
Together we can!

Sidaamu Baanke G.M yama iillitimo tekinolojete deerrimmi Koor Baankinge tekinoloje loosu aana hosiisatenni owaatamaano woyyaabbino hayyoonni owaatate qixxaabbino. Ikkinohura, ki'nc maa agadhitiinaniya! Qooxeessi'nera afantanno Sidaamu Baanke sumara hadhine Sidaamu Baanke Gutanne!! Baankenke uytanno addi suiqote shallago;

- Furra Mecatu Addi Suuqo
- Wollamma Wodellu Addi Suuqo
- Osoo, Qaqqayilhu Addi Suuqo

Teesoonke

+251114629609
+251944119303

Poostu Saazne Kiros-565
E-meete-Info@sidamabanksc.com
Feesi-Banke# www.Sidamabanksc.com
Bibhaattate Doorwii Sidaamu Baanke G.M

SIDAAMU BAANKE Mitteenni Dandineemmo!!
Sidama Bank S.C.

11 miliyoone kuntaali ale bushshu madaabara baatto loosidhe galtinorira tuqinsanni hee`noonni

- 15 kume ale Tiraakiterooti Irshu owaante uytanni no

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- 2016/17 laalchonna laalchimma lossate 19 miliyoone kuntaali ale bushshu madaabara hiratenni 11 miliyoone kuntaali ale ikkanhaha baatto loosidhe galtinorira tiqinsanni hee'noonni

Qoola... 7

Qoqqowoho 11 kumi ale rosiisaano ikkadimmate keeno fonqolo adhitanno

Qoola 7

“Pilaastike horoonsi'nummo gedensaanni kalaqama daaffannokki garinni tungeemmo garanna wirro horoonsi'ra dandiineemmo hayyo kalaqa noonke”

Kalaa Shittaye Yumura

Sidaamu Qo/Du/Qo/Ag/Di/Ga/Bi/Qara Dayrektere

Qoola 5

Giddicho daga hundi adhammete amuraate

Qoola 10

Sa'u honse aganna giddo 3 miliyoone ale daa'ataano Qaqqowo daa'attino

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- Sa'u honse aganna giddo 3 miliyoone ale daa'ataano Sidaamu qoqqowo daa'attinota Qoqqowu Woga Turizimenna Ispoorotete Biiro egeensiisu.

Birote Layinki Sooreessinna turizimete handaari sooreessi kalaa Abbebe Maarimo Itophiyu piresete uurrinshara xawisino garinni; qoqqowo dagganno daa'ataano kiiru yanna yannantenni lexxitanni daggino.

Sidaamu qoqqowu sa'u honse aganna giddo 3 miliyoone gobbate giddo daa'ataanonna 20 kume gobbaydi gobbuwa daa'ataano adhinota coyi're; konninnino 1.5 biliyoone birre babbaxxino garinni qoqqowu miinji aana hosiinsoonnita xawisino.

Daa'ataano qoqqowo dagganno woyte 3-4 barrubba geeshsha keeshshitannota coyi're; keeshshonsa yanna seedisatenna sette barrubba geeshsha keeshsha dandiitanno gede assate iillote latishshubba halashshate loossa loosantanni nootano buuxisino.

Xaa yannara noo iillo Yirgaalamete quchuminna qooxeessu, Hawaasi quchuminna qooxeessu amma'note ayyaannaranna gangalate, muxxe cea afantannowanna kalaqamunnihu libballichu way noohu Wondo Gennetete qooxeessira ikkinota buuxise; qoqqowu lame pirimiyerliigete kilabba noosiha ikkasinni

kalaa Abbebe Maarimo

lekkate kuwaase godo'le korkaatinni daa'ataano qoqqowo dagganno yiino.

Daa'attote (Turizimete) iillo lossate Hawaasinni 90 kiilo meetire xeertinyira afamanno Garambi qooxeessira dagooma hanqaffino daa'attote iillo lattanni noota coyi're; loosu mittu diri gedensaanni goofanno woyteno haammata daa'ataano adhannota buuxisino.

Lokka Abbayyunnita gobboomu paarke lede daa'atote iillo assateno qoqqowu loosanni

no yiino.

Aananno 2019M.D daa'ataanote kiironna handaarunni afi'nanni eo erotenni lossate hende loosanni hee'noonnitano qummeessino.

Doogote latishshi daa'attote handaari lophora badhe ikkinota coyi'rinohu kalaa Abbebe; qoqqowoho Federaalete mootimmani loosantanni noo lame kolishsho doogo pirojekitubba jeffanno woyte daa'ataanote kiiru lexxara qeechu heerannonsata xawisino.

Xaa yannara qoqqowoho 16 ikkitanno 1-4 geeshsha beeddakkote deerri noonsa Hoteella no. Aanteteno 20 ikkitanno beeddakkote deerri Hoteella karsantannori noota coyi'rannohu Birote Layinki Sooreessi; aananno dirinni jeefisantanno haruudde beeddakkote deerri Hoteella nootano buuxisino.

Noo Hoteella ikkado ikkitinokkihura Hoteella, Rizoortubbanna Loojubba ijaarsitanno dureeyye qoqqowo dagganno gede egeensiisate loossa loosantanni nootano coyi'rino.

Baalunku manni Sidaamu qoqqowira daye qoqqowo da'atanno gede woshshatto shiqishinohu kalaa Abbebe qoqqowu qooxeessu budinni "Dayoe bushshu" yee da'ataano adhate aye woyteno qixxaawaho yiino.

Lolahohonna baattote fottoqamara reqeccaabbino qarqarto bande balaxote qorophishshu looso loosanni hee'noonni

Qiddist Gezzaheny

Tayxe badheessu yannanni qoqqowoho baalante qarqartora rosaminohu aliidi xeeni hee'rannota Sidaamu qoqqowu danote bidhatto loosu massago komishiine xawisino. xaa yannarano qoqqowoho baalante woraddara rosaminohu aliidi xeeni hee'rasi komishiine uurrinshankera kultino.

Qoqqowu danote bidhatto loosu massago komishiine kimishinere Abarri Wiilihu Itophiyu piresete uurrinsha ledo assino hasaawinni xawisanni; qoqqowoho baalante woraddara rosaminohu aliidi xeeni hee'rannota metirolloojete himani ejense fushshitino mashalaqqe leellishshannota kule; kunino badheessu wixira dancha ikkirono mite mite woraddaranna baadiyyete olluubbara kaadenna wisho karse gananno xeeninni wixunna minnate aana gawajjo iillitanni noota xawisino

Qoqqowoho konni alba mite mite lolahonna baatto shirri yaate dano kalaqantanno qarqarto hee'rase kayisannohu komishinerichu; konninni harunsine lolahohonna baattote fottoqamara reqeccaabbino qarqarto bande balaxote qorophishshu looso loosanni hee'noonnita xawisino.

Lolahoho reqeccaabbinooreeti yine bandooni qooxeessubba mereerinni Hawaasi quchumira mite mite sinu quchumma lendanna, Lokka Abbayyu,

Wondo Gennetetenna Hawaasi Gaangaawi woradda qarunni kullannire ikkitanna; tenne qoqeessubbara dagateno huwanyo kalaqate looso loonsoonnita Komishiner Abarri egeensiisino. Quchummateno lolahu ha'ranno boo"e fanatenni gatamarshansa taashshinoonnita lede xawisino.

Aantete hawadi yanna albaanni nooha ikkasinni deerru deerrunkunni baadiyyeteno ikko quchumaho gashshaanotenni massagantanno wolqa uurrinse qinaambe loosanni hee'noonnita kayisino komishiinerichu; baxxinohunni baadiyyete hee'ranno manni hajote mininni fule

ha'rannonna higanno yannara lolaho uurrine sayisa hasiissannota huwachishe; lolaho shota gede la'ne aanaho qaanfanni ha'ra hasiissannokkita qorophisiisino.

Sa'e sa'e "hooffishaamme" baattora winxoonni wixi aana waayi garanni noo daafira loosidhe galtinori konne waa doogo darte harisa, gide shuqunanna harunso assa hasiissannota huwachishinnohu komishiner Abarri; xeeni gananno yannara ishine mininni fushshine lolahu ha'ranno doogora tuga hoogatenna doogo fanatenni lolaho harunsite kalaqantanno danonni umonsanna jajjansa agadhanno gede duu're huwachishinno.

Quchumaho qara dagate hasatto ikkitino safote latishshuwa aana illachinshe loosanni hee'noonni

Qiddist Gezzaheny

Addis Ababa:- Girji quchumi Soojaati Sidaamu zoone giddo afamanno Hookkote woradi hundaanni afamannoha ikkana quchumu umisi pilaane afi're 2002M.D maazzagaaja ikkino.

Quchumu lophonna safote latishshi iillo ledo amadisiisaminohunni Itophiyu piresete uurrinsha bilbilunni hasaawissinohu Girji quchumi maazzagaaju mini loosu harisaanchi kalaa Selemoon Taaffese xawisanni; quchumu yanna yannatenni hala'lanni afamannoha ikkasinni safote latishshi wo'munni wo'ma iillinokkita kulanno.

Baxxinohunni caabbichu tuqa hooga danchu gashshooti xa'mo ikkate keeshshitinota xawisino. Konnirano aantete jawu loosi agarannonke yaanno.

Konni garinni tayxe diro baxxino garinni safote latishshi iillo halashshate wo'naalloonnita coyi'rannohu kalaa Selemooni; gumullooni loossa mereerinnino quchumu giddo caabbichu xuruura diriisate wo'naallooni.

Quchumu pilaanete garinni calla massagama hasiissannosi daafira babbaxxitino yannara quchumu giddo baattote horro, huxxamanna baattote xiwo labbinori seeriweelo millimillo heedhanno; konne assoote gargarateno tantano kaajjinshe yanna yannatenni seeriweeloota bande qaafu adhinanni hee'noonnita loosu harisaanchi xawisino.

Seeriweeloota badateno qooxeessu massagaanonna dagate ledo hasaambe seeru qaafu adhinanni hee'noonniha ikkana tenne odo qixxeessinummo yanna geeshsha assinooni millimmonni 750 kaare baatto seeriweelo doogonni horrantinota baattote baanke qolloonni yiino.

Quchumu yanna yannatenni hala'lanni haranni nooha ikkasi ledo amadisiisame 7.5km quchumu giddo caabbichu xuruura diriisate wo'naalloonnita kule; quchuma lossate e'wo halashsha hasiissannohura konni ragaanni amandooni mixo gumulate wo'naalloonni yee dirunni gumulate amandooni mixonni 78% jeefisa dandiinoonnita egeensiisino.

Quchumu giddo qara dagate hasatto ikkitinota safote latishshuwa halashshate aana illachinshe loosannita xawisino kalaa Selemooni; gumullanni latishshu loossa mereerinni quchumu co'ichimma agarate ishine hunnanni base qixxeessanna qeeru owaante uyinanni base kalaqa balaxo uyinanni hajubba ikkansa buuxisino.

Muli yanna giddonno qoqqowu Keerunna ga'labbote Biiro ledo halamatenni 4 Miliyoone birra fulu assine poolisete borro mine ijaarsha jeefinsoonnita xawisino.

Aantino yanna giddo caabbichu xuruura diriirsa, xalalu anganni wayi iillo halashsha, doogote latishshinna qarunnino quchumu e'wo lossa illacha tunge loosanni hajubba ikkansa buuxisino.

Girji quchumina qooxeessu jawa kalaqamu jiro nooha ikkasinni qooxeessaho Investmentete handaarinni bobbahate hasidhanno dureeyye heedhuro dagge loosidhanno gede loosu harisaanchi woshshatto assino.

Guulcho Hedo

Co'icha Itophiya adda assino

Soodo gunte loosoho muddamme biro dondanna doogote ofolte Caamma co'cessitannori halaale coyi'rate xurroommota qaagiiisitanonke. Insa "Caamma/Koatte biifinsoni" yite xa'mitanno woyte heeshshi yine qodhinoommo Koatte xurtinota qaangeemmo. Muddamina cee'maleessu xurunkunni biiro eanna mitu kayinni yannasi horoonsi're loosisi darawonna birote hattono owaatanno daga ayirriyira co'eesi're eanno. Biifisaano qaagiiisitinnonken galatanto.

Aliidi hedo kayisoommohu manchi beetti balaxe meessaneetosi co'o assa noosita qaagiiisateeti. Qoxeessu co'icha ikkasinna hoogasi ninke meessi co'ichimmani buunxeemmo. Togo ikkasi qole manchi beetti qoxeessu ishi'nanna daafamme korinni xaadannosi bacu qarrinni agaramanno gede assannosi. Baxxinohunni co'ichu qoxeessi aana heedhanno mannooti ishinu ledoo amadante kalaqantanno xissonna taraawonni agarantinoreeti.

Konni ragaanni quchummate leellanno co'ichimmate akati gobbate gede noonke ishine hunneemmo amanyooti ledoo ledame, qansootu hobbaatiti agaraminonna co'ichu qoxeessira hee'rate bayiriidi seeri qoosso hoogate calla ikkikkinni; luphi yino fayyimmate qarra aana ubbanna la`a rosantinota ikkittino.

Baxxinohunni quchummate qoxeessira yanna yannantenni dagate kiir lexanna quchummate hala'la; ishinu massago amanyooti aana umisi qarra haa're daasi digattino. Korikaatuno quchumma hala'litunna teessaanonsano lexxitu kiironni; luphi yiino ishine laashshate dhuki hee'rannonsa.

Kunne laashshinanni ishine garunni huna hoongi; quchumma luphi yino ishinu kuuso duqqansa digattanno. Konne ikkinohura baadiyyetenni roore quchummate ishinu kuuso leeltanno.

Kuni qole mitto ragaanni qansootu fayyima gawajjanno hajooti. Wole widoonni illete giwisanno; sanoteno dancha ikkinokki foole goshooshanno qoxeessa kalaqannoho. Konninni kainohunni qarru quchumu teessaano calla ikkikkinni doogo tayisse hadhanno doogaasine; wosinnate injo ho'lasidigattannote.

Konne qarra huwante mala aate ragaanni sa'u dirrara haammata loossa gumulantino. Baxxinohunni 2010 gobboomu soorro gedensaanni mininni kayse xawu; quchumunni gobbate geeshsha sufanno biifadonna co'icha qoxeessa kalaqate loonsanni afammanni.

Konni ragaanni Addis Ababa calla adhinumoro, dirrate ishinu duunamannowa ikkute huxxante keeshshitino dargubba soorra dandiinonni.

Kurinna labbino quchummano gobbano biifadonna co'itte assate loossa; yanna yannantenni lophitanninna babbaxxino quchumano ikko gobboomu deerrinni qarrubba garunni tirate mixi'nanninna gumullanni afammanni. Konni ragaanni, ishine hunnanni amanyootinna shumate mini qarra ledoo amadantino loossa afantanno.

Konninnino baxxinohunni quchummate nooha ishine hunnanni amanyooti yannoosatenni hanafe, teessaano millissanna xaadannonsa shumate mini qarrira mala aate geeshsha suffino dancha hanafubba leeltino. Gumu afamanninna biifadonna co'itte qoxeessubba kalaqantannoo la`a dandiinonni.

Ikkolla ikkinnina gobbate gede luphi yino su'ma; Addis Ababa gedeno luphi yino dipiloomaatiikete quchumimma; tenne dancha hanafo kaajjishanna Itophiyano co'itte assa; Addis Ababano dipiloomaatiikete quchumimmase gede biifisanna teessaanoserano, wosinnasera injitannota assa hasiissanno.

Konni ragaanni albi maala'lisanno gumulshi leellinonsa mixubba gede baala; Addis Ababa biifadonna illete baxsannota, Itophiyano co'ichanna qansootisira injaannoha assate "Co'ichu Itophiyi" pirojekite millimillo hananfooni. Tini pirojekite qole quchumma co'ichanna biifado assatenni teessaanonsara injiitannore assate harinsho giddo; Itophiya bikkisenni xawissanno co'ichimma uddisiisate illachishinote.

Gobboomu deerrinni hanafisiinonni kuni Itophiya biifado assate gaadi duuchunku gobbate quchummara loosu aana hosa hasiissanno.

Tini jawa pirojekite mootimma dhukinni calla qacce iillitannoha dikkino. Roorenkanni baalunku qansooti halammenna beeqqo xa'mitannote. Konne halaale huwatinoti shooshanqa Itophiyu dagano tenne millimillo karsantanni no. Kuni qole qansootuwiinni agaramanno dancha assooteeti. Gobbankera quchummate giddo doogimarohonna huxxu noowa gaa'line shumaa'ra maanxannikki halaaleeti. Konne budenke soorrate "Tenne basera shumaa'ra qorichishishanno, huxxu hunda shumaa'raahu woshichoho, konne shumaa'rannoho 50 birra qorichishanno..." yinanni xallinanna huwantanni. Ikkollana kunino soorro diabbino. Gobbayidi gobbuwara kayinni "Doogote shumaa'ra teeda reqeecessate" yaanno wodhonni qorichishanni. Kunino teedanke doogote reqeecessa tiunna seeru qoricha abbitanno.

Konne huwante, teedanke maanxo, gobba co'itte assate mittimma gaando. hananfooni "co'icha doogimaro - heeshsho fayyimmatenni" teletoone karsamatenni co'icha Itophiya adda assate yawonke fullummoro ilamate biifado Itophiya iqqineemmo.

Kuni gafi addi addi polotiku, miinjuna dagoomitte hajubba lainohunni qansootu xawado hedonsa wortannowaati. Konni gafira fultanno borro qixxaawote kifile uurrinsha dixawissanno.

Xawado Hedo

Keere Miinji'no; Miinja Cibbi'no!

Yaareed Geetaachew

Miinji'rate cibbi'rano? cibbi'rate miinji'ra balaxxanno? Miinji'rano cibbi'rano ise iseentilla; coyi kayinni keere cibbi'ranna miinja cibbi'ra babbaxxitanno. Korikaatuno miinja cibbi'nannihu keere hee'rirooti; keere hoogiro miinja maminni? cibbi'nenno mamani miinji'nann? Konniraati balanxe keere miinji'ne aanchine miinja cibbi'nannihu.

Mitte gobbara keere booraawiro daga dartaho ubbanno; seeda diro cibbidhino miinji mittu lipheessinni diigamamanno; billaallanno.

Wollaggu zoonera Neqqemte quchumira soorrote mootimma irkote dira "Wollaggu keerunna Jireenyu baatto" yaanno adawarshinni shoolete Wollaggu zoonna daga beeqqitino irkote dira bero Wollaggu Istaadiyeemera harinsooni.

Basete leellinohu Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr) tenne yannara assino hasaawinni; daga keereho, mittimmatenna latishshaho illachishshe halamatenni loosa noonsa yiino.

Daga qoxeessinsa keere agadhanna hegersa noonsata huwachishe gobbate lopho buuxisiisateno halama noonke yaanni sokkasi saysino.

Duuchunkuri aleenni keerenna latishshaho ikkittanno hedubba burqisa lowontanni hasiissannota kaysinohu Xaphoomu ministirchi; ilama gawajjitanno assootubba agurre mimmitu ledoo hasaambenna amaalamme mittimma kaajjishi'ra hasiissannota huwachishino.

Konni keere gaadi aana daga timbiliqqe fulte mageeshsha keere goo'riitoronna keere daafira ayyaayyantannoro buuxisino diraati. Ee, canco kayissannori sheexaanu soqqamaano kirotennilla millissanno. Rooru keere hasi'rannohoyya! Konni gaadi aana leellinohu soorrote massagaanchinna IFDR xaphoomu ministirchi fultino dagara sokka sayisanni, "Daga keereho, mittimmatenna latishshaho illachishatenni halante loosa noonsa" yaanni xawisino. Latishshuno latannohu keerrunniiti; konnira kayinni bero daga Wollaggaho leellishshino keere gaadi naqaashete.

"Wollaggu keerunna Jireenyu baatto" yaanno adawarshinni shoolete Wollaggu zoonna daga beeqqitino irkote diri, daga mimmitonsa kaajjishshinota xawisino. Itophiyu dagano keereensa buuxisate, jironsa mixxite cibbi'rate qaccetenni qaccete geeshsha mimmito guutamanna halama hattono angansa amadante jireenyaho gugguufatenni mereero tayise eanno diinira furro furuqqo hoolte gobba latisate gaada hasiissanno. Gutamatenna guutamate Itophiya latissannoti. Keerenna keeraato cibbi'ra, hobbaate halchanna halcha, halcha calla ikkikkinni loosunni leellisha hasiissanno.

Xaphoomu ministirchi, "daga qoxeessinsa keere agadhanna hegersa noonsata huwachishe; gobbate lopho buuxisiisateno halama noonke yaanni sokkasi saysino. Ee, halama co'ichanna calicho doorshankeeti

Miinja miinji'nannihu, ille

*Keeru mayimma afate
olunni gawajjantu
bissa basera
ofolline la'ate calla
wo'naalloonke*

sunqinannihu, ce'ne qaammannihu ijaadhinoonni minenna qaera teensannihu keerenna keeraanchimma miinji'nrooti. Miinju ragaannino soorrote albaanni jawu qarra noota Xaphoomu ministirchi beroo barra coyi're; soorrote gedensaanni kayinni jawa miinju lopho maareekantanni noota xawisino.

"Hananfoommo loossa timo ganatenni gufissannonke wolqa dino; gobbanke soorrate wotaninni loosanni hee'noommo yiinohu Xaphoomu ministirchi; Itophiyu Jireenya buuxisiinseemmo; mittimaseno agarantanno. Afriku giddo ayirrisantanno gobba ikkittanno yiino" yiino. Abiy Ahimed (Dr). halaale coyi'rate bero assino halaalinni daga hurtannoho. Tini ane hedooti. Wilishitte illenni la'annonna Itophiyu lopho diigate soqqamaanonni ledoo loossannori "Coye callaho" yitannoti halaaleho.

Ontu diri giddo soorro dagguta, soorrote giddo dagganno lopho huwattino mite mite gobbayidi gobbuwa anga worte keere booreessitino. Kayinnilla Itophiyu qiniiticho anganni latishshu honkoolo, guracho anganni diina barbadisatenni techo kuneeti latishshu harinsho ollohisanni no.

Latishshanna lophonke ollohisanno keeri hee'ranno gede loosa hasiissannotano baalunku Itophiyu qansootira huwachisha hasiissanno. Keeru mayimma afate olunni gawajjantu bisasa basera ofolline la'ate calla wo'naalloonke. "ayii lasso shii'rinohu; ayii kulo hakkawaro noohu" yinanninte gede; olunni gawajjanturi naqaashimmano macciishsha hasiissanno. Olunni tirfu dino. Keeru booraambenni tirfidhannori mooraanotenna munde goodhino soqqamaanooti. Cancunnire kayinsanni woyte "Ninkera macca hashuwaho" yino. Korikaatuno hude hunneemmohu cancinshe ikkikkinni loonseeti. Cancunni miinja cibbidhannori boode kakkachuulleeti. Ninke kayinni balanxe keere miinji'nummoro jiro cibbi'neemmo.

Bakkalcho

Bocaasa 10, 2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiir - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiir -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiir - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egensiishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiir - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaaluu Felleqe

Addisu Adoola

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Egensiishsha haa'nanni kiffle

Bilbilu Kiir - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egensiishsha hirate qineessinanniwa

Bilbilu Kiir - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ /Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afoo

“Pilaastike horoonsi’nummo gedensaanni kalaqama daaffannokki garinni tungeemmo garanna wirro horoonsi’ra dandiineemmo hayyo kalaqa noonke”

Kalaa Shittaye Yumura
Sidaamu Qo/Du/Qo/Ag/Di/Ga/Bi/Qara Dayrektore

Amsaalu Felleqe

Diilallote akati soorro korqaatinni kalaqantanno qarrubba dandiine sa’nannihu diilallote akati soorrana kalaqantannokki gede assannooha haanja miinja gatamara dandiinrooti.

Itophiyuno xaa yannara diilallote akati soorrora reqeecaabbino gobbuwanni mitte ikkitinota kullanni. Konne qarra tirateno baattote amadooshshi hayyonna gashshinanni gara sufino garinni illacha tunge loosa hasiissanno.

Baxxinohunni pilaastikete kaiminni kalaqamu daafama luphiima ikkasenni, muli yanna kawa qarqaru agarooshshe kaajjishate roorenkanni pilaastiketenni kalaqantanno daafamme gargarate gobboomu deerrinni jawa illacha tunge loonsanni hee’noonni.

Konni kaiminni, pilaastike kalaqqannoha diilallote akati qarra tirate kalqoomu, gobboomunna qoqqowubbate deerrinnino dagooma hanqafino garinni gargarate gargarate pilaastike wirro horoonsi’rate loossa jawaachishate millinsanni hee’noonni.

Sa’u onte dirra kawa gobboomu deerrinni hananfoonniti haanju harumi loossanni babbaxxitinota dubbunna sagalimmate ikkitanno haqqu chigginye kaasatenna awuutate loosi roorenkanni kaajja hasiissannoti ayeerano maaxantino hajo dikkitino.

Haanju harumi loossa kaajjinshi bikkinni diilallote akati soorro kalaqantannokki gede assa dandiitanno.

Konnira, qooxeessa diilallote akati daafammera korqaata ikkanno uduunninni co’icha assatenni diilallote akati soorro kalaqantannokki gede gargara dandaannoha haanja miinja kalqatennino sae xaa ilamano ikkito aantanno ilama co’ichanna hee’rate injiino qooxeessa kalaqa dandiinanni.

Kunino, qansootu keeraanchonna co’ichu qooxeessira hee’rate qoosso noonsata IFDR bayriidi seeri quwa 44 aana worroonniha garunni loosu aana hosiisa calla ikkikkinni loosunni leellishanna qoossonsa buuxisiisano ikkannohura.

Ikkollana, xaa geeshsha handaarunni haammata loossa loonsanni dangirono,xaano qooxeessu co’ichimma ledo amadisiisaminohunni mucci yitinokkinna gattinoti haammata mini loossa noota handaaru bissa xawissanno.

Pilaastike bushshu giddo seeda darrara keeshsha dandiitannoha ikkasinni qooxeessa daafatennino sa’e baattote shaqqille mooshshatenninna gawajjatenni laalchunna laalchimmate anje kalaqantanno gede assanno.

Konnira, baadiyyete ikko quchummate qooxeessubbara babbaxxinoha moolanna du’namaancho ishine garunni kayinsanninna wirro horote aana hosanno gede assate hayyo kalaqa hasiissanno.

Diilallote akati soorro ledo amadisiisaminohunni xaa yannara kalqenker babbaxxitino gobbuwara ikko Itophiyahono lolahu danonna moolle kalaqantanna la’nanni. Kuri kalaqamu danonni mannunna jajju aana jawa gawajjo iillitanni no. kuri qarrubba hegeraamo ikkino garinni tirate kayinni qooxeessu agarooshshenna co’ichimma agarate loossa kaajjisha ga’ara yine dinyi’nannikki hajooti.

Tenne hajo lainohunni tenne lamala wosinchu gafinkenni Sidaamu qoqqowi Dubbu, Qooxeessu agarooshshinna Diilallote akati soorro biilloonyi qaru dayrekerichi kalaa Shittaye Yumuri ledo keeshsho assinoommo.

Bakkalcho:- Qooxeessu daafamme gargarate hananfoonni millimillohu qaru illachi maati?

Kalaa Shittaye:- Qooxeessu daafamme gargarate qoqqowubbatenni hajo la’annonsa bissa baalanti leeltinowa balanxe Federaale deerrinni hananfoonni millimillooti. Daafamme kalqoomu deerrinni ikko gobbanke deerrinnino jawa gawajjo kalaqqanni noota la’nanni hee’noonni. Baxxino garinni gobbankera kalaqantanni noo daafamme lainohunni dagoominkera huwanyo kalaqate hendeeti millimillo hananfoonnihu.

Qoqqowinke deerrinnino sa’u lamalara baalante woraddanninna quchummanni hajo la’annonsa bissa leeltinowa faajjetenni millimillote bare kalanqoommo. Kuri bissano qooxeessu daafamme gargarate amandoonni mixo baatto kaddanno gede assa dandiitannoreeti.

Konni garinni Dotteessa 1/2016M.D hanafe Wocawaro /2017M.D geeshsha loonsannire bandoonni. Daafammete qara korqaata yinoonnire pilaastikete, way, bushshu, huurote, hattono diilallote daafammeeti yaannoha bandoonni. Baxxinohunni, konni aganira illachunni loonsannihu pilaastikete daafamme gargarate loosooti.

Pilaastike gobbankera duuchu garinni horote aana hossannoha ikkasi dancha ikkirono; horoonsi’nummo gedensaanni kayinni anfummoowa baala tungeemmo daafira daafammete reqecccissatannoketa ikkitino. Xaa geeshsha la’noonni garinni pilaastike horoonsi’nummo gedensaanni qorophotenni gashshate hayyonke laanfe noota ikkase buunxoanni.

Pilaastike Itophiyaho hala’ladunni laashshinannita dikkitino. Kayinnilla, gobbaydinni hala’ladunni eessinanni laalchooti. Konni kaiminni, pilaastike gobbankera way, bushshu, xaphoomunni qooxeessu daafamme kalaqqanni afantanno. Pilaastike hoqqukkinni 400-1000 dirra geeshsha bushshu giddo keeshsha dandiitannota xiinxallotenni iillinoonni.

Konni daafira pilaastike kalaqanno daafamme gargarate looso xaanni hananfe illachunni loosa hoongummoro albilicho kalaqamu aana jawa qarra kalaqanno.

**Baalunku nafarasi
co’icha assiro
qooxeessu biifanno.
Qooxeessu biifiro
gobbano biiffannonna
co’itte ikkitanno**

Pilaastike horoonsi’nummo gedensaanni kalaqama daaffannokki garinni tungeemmo garanna wirro horoonsi’ra dandiineemmo hayyo kalaqa noonke.

Pilaastike horoonsi’ni gedensaanni anfiwa baala tunganniha ikkiro aantanno ilamara daafantino kalqe ragisiinseemmo daafira tenne hedote giddo woratenni dagoomu huwanyoote afi’ranno garinni loosa noonke. Dagoomu pilaastike horoonsi’rantenni hoqannore horoonsi’ranno gede assa hasiissanno.

Wolu garinnino, pilaastike horoonsi’ni gedensaanni wirro horote aana hosiisatenni woxeho soorra dandiinanni. Konni garinni

dagoominkera babbaxxitino doogga horoonsi’ne huwanyo kalaqate hendeeti millimillo hananfoonnihu.

Anfiwa baala tunganni pilaastike garunni kayissanni wirro horote aana hossannonna woxeho sooratenni gummaamma ikkitino maamarrano lawishshaho kullanniri no. Kuri maamarra kaajjishatenni hattono wolootta tantanattenni pilaastike wirro horote aana hossanno gede assatannonna pilaastike riqibbannoreenna rahe hoqannore dagoomu horoonsi’ranno garinni loonsanniha ikkanno.

Qoqqowu deerrinni millimillo kalanqi gedensaanni Hawaasi quchumino ikko woloottu qoqqowu giddo afantanno quchummanni woradda deerrinni millimillo harinsanni qooxeessubba co’isate looso loonsanniiti hee’noonnihu.

Qooxeessa co’ichanna biifado assatenni daafammateenni gargara mittu mittunku qansichi hajooti. Konnira, baalunku nafarasi co’icha assiro qooxeessu biifanno. Qooxeessu biifiro gobbano biiffannonna co’itte ikkitanno. Xaa yannara roorenkanni pilaastike garunni kaysatenni qooxeessa co’icha assateeti illachinshe loonsanni hee’noonnihu.

Bakkalcho:- Xaa geeshsha kalaqantino daafammenni gawajjamino kalaqama hiittoonni loonsiro wirro co’ichanna biifado assa dandiinanni yite hedatto?

Wosincho

“Pilaastike horoonsi’nummo gedensaanni kalaqama...”

Qoola 5

Kalaa Shittaye:- Xaa yannara baxxino garinni doogate qooxeessira, lolahu ha’ranno booera, laggate qooxeessira tunganni pilaastike jawu garinniiti way bissanna qooxeessa daaffanni afantannohu. Mannu pilaastike horoonsi’ri gedensaanni afiwa baala tuganna la’nanni; kuni assooti kalaqama gawajjannoha ikkasi baalunku huwata hasiissanno.

Lawishshaho, Hawaasi quchumi giddo lolahu haranno gede loonsoonni diiche giddo pilaastike calla ikkikkinni woloottareno allagga ikkino uduunne tunganna woy dunnanna la’nanni. Kuni kayinni lolahu sa’anno doogo tuanno daafira lolahu wo’me ha’ranno doogo hoogiro doogote xawo ikkitino basera ga’ranni sa’nanni doogga cufanna la’nanni.

Kalaqamunni co’ittenna biifado baatto uynooninke. Kaaliiqi uynonketa biifado baatto kayinni mannu daafanni afamanno. Mannu kiiru akkimala lexxanna tekinoloje hala’la biifado baatonna kalaqamu daafamara jawa korkaata ikkanni dayno. Manchi beetti hunino kalaqama wirro biifisanna seekka dandaanno. Miteekke albaanni noo gede assine wo’munni wo’ma kalaqama co’ichanna biifado assa hoongammora dandiineemmo. Kayinnilla, dandaami garinni kalaqama gawajjannore qorqoranna gargara dandiineemmo.

Bakkalcho:- Pilaastike wirro horote aana hosiisate dandiisiissanno injo xaa yannara qoqqowu giddo no yine hendanni?

Kalaa Shittaye:- Hawaasi quchumira konni albaanni pilaastike kaysatenni wirro horote aana hossanno gede assate tantanantino maamarra no. Qooxeessu agarooshshi biilloonyino uynoonnisi yawo garinni loosanni keeshshino. Ikkollana, biilloonyu calla looseenna guma abbinanniha dikkino. Konni kaiminni dagoomu wo’munku huwanyo kalaqi’re qooxeessu co’ichimmanna biinfilli hajosi ikkinota huwate halamanno gedeeti assinanni hee’noonnihu.

Ikkollana quchumaha konni albaanni co’ichimma agarsiisate handaarinni tantanantinnori 20 ale ikkitanno maamarra no. Kuri maamarra anfiwa baala tungoonni pilaastikka, woraqqatta, woloottano hoqannonna hoqannokki ishine baala kayissanni keeshshitino. Maamarra uminsanni ishine kayissanni ishine garunni tuganna kaysa lainohunni dagoomaha jawa huwanyo kalaqa dandiitinnoreeti. Dancha lawishshano ikka dandiitino loossa quchumu giddo loosantanni no.

Konne calla ikkikkinni pilaastike wirro horote aana hosiisa dandiinanni garinni bobbakkinoti mitticho beetto no. Selaami yinannise.Muli yanna giddo Ameeriku geeshsha hadhe heewisante afansha afi’ra dandiitinnote. Ise gamba assinoonni pilaastike wirro horote aana hosiinsanni garinni loossanni afantanno. Woloottano pilaastike gamba assite Addis Ababu geeshsha massite pilaastike maashinetenni daakke wolootta horora hosiissanno uurrinshuwara shiqishshannori maamarunni tantanantino wedelli no. Kuri wedelli xaa yannara Interpirayzetenni tantanante loossannoha ikkana uminsanni maashine

Qoqqowu deerrinni hanafoonni millimillohu qaru illachino ishineho yine tungannire kaysatenni wirro jirote widira soorinanni hayyo kalaqate

hidhite pilaastike daakke wolootta horora hosiisate loosinni bobbahate millissanni afantanno.

Qoqqowu deerrinni xaa yannara wolootta qooxeessubbara dancha lawishsha ikka dandiitannonna rosicho aa dandiitannori maamarunni tantanantino wedelli no. Kayinnilla, Hawaasi quchumira babbaxxino ishine kaysate loosinni bobbakke gummaamma ikkitino wedelli lawishsha wolootta quchummara halashshate ragaanni xe’ne noonke. Konni handaarinni gobboomu deerrinni sa’u lee agannara mixi’ne loonsoonni loossa ninke qoqqowira keennoonni. Keenote yannara baalante qoqqowubbanninni lame quchumma gashshootanni daggino massagaano qoqqowinkenni dancha rosicho adhite higgino. Qoqqowu deerrinni handaarunni dancha injo no; dihalashshinoonni ikkinnina.

Qoqqowu deerrinni hanafoonni millimillohu qaru illachino ishineho yine tungannire kaysatenni wirro jirote widira soorinanni hayyo kalaqate. Konne assateno baalante quchummara wedella handaarunni tantanne

loosu giddora eessate. Wo’naalshu no; halashshate loosi kayinni kaajje sufanno gede assineemmo.

Bakkalcho:- Ishine anfiwa baala tugatenni dagoomu qoropho assannonna rosicho afi’ranno gede roorenkanni hiittenne hayyo horoonsi’ra hasiissanno yaatto?

Kalaa Shittaye:- Balanxe huwanyoote kalaqa hasiissanno. Afanni hee’re qooxeessu co’ichimma hunanno manna kayinni handaarunni fultino wodhonna seera kaima assatenni qorophisiisa dandiinanni. Itophiyaho babbaxxitino yannara wodhonna seeru fulanno. Kayinnilla, garunni loosu aana hosiisate ragaanni xe’ne leeltanno.

Mannu pilaastike horoonsi’rannokki gede assa dandiinanni; kayinnilla, horoonsi’ni gedensaanni qooxeessu biinfillenna co’ichimma hunannokki garinni tuganno gede assa hasiissanno. Mitte maate giddo calla babbaxxitino doogganni barru barukunni pilaastikete laalchi minira eanno. Konne laalcho anfiwa baala tuga dihasiissanno. Gamba assine kaysanna wirro horoonsi’ra dandiinanni garinni wora hasiissanno. Pilaastike calla ikkikkinni woloottano hoqannoreenna hoqannokkire horoonsi’ni gedensaanni garunni gamba assine mitto woranna wirro kayinse wolootta horora hosanna gede assate halama hasiissanno. Sinu quchummara ikko olluubbate deerrinni ishine gamba assitanni woxeche soorra dandiitanno wedelli no.

Deerru deerrunkunni hajo la’annonsa bissa widoonni dagoomaha huwanyo kalanqanni hee’noommo. Ninkeno uurrinshate gede afi’nummo injo baala horoonsi’nanni qooxeessu daafamme gargarate illachinshe loosanni hee’noommo.

Qoqqowu deerrinni la’noommo garinni pilaastikete korkaatinni kalaqantanno daafamme roorenkanni quchummate hala’lite leeltanno. Ikkinohura, dagoomaha sufino garinni huwanyo kalaqate loosi kaajje sufa noosi. Korkaatuno, qooxeessu co’ichimmara ikko daafamara jawa qeecha fulannohu dagooma ikkino daafira.

Qooxeessa daafara dandaanno ishine garunni kayinsanni gara dagoomu balaxe afara hasiissanno. Horoonsi’noonni uduunne woy ishine roorenkanni way bissa widira qolle tugate assooti hala’le leellanno. Daafamino waa mannu ikko mininna dubbu saada horoonsidhano. Sagale qixxeessateno horoonsi’nanni. Gorsahono isonni horoonsi’nanni. Kuni assooti kayinni qooxeessaha ishinunni daafamino waa horoonsi’niro kalaqantanno gawajjo noohura balanxe qoropho assa agarranni.

Qooxeessa manchi beetti duucha hige kikkisanni daafanna la’nanni. Quchummate hala’lanna Industirrate kiiru lexxa umisenni danchu midaadi heeriserono; gawajjono afidhino.

Konni kaiminni, gobboomu deerrinni worroonni raga garinni amandoommohu Dotteessu aganinni hanafe aananno Wocawaaru agani geeshsha qooxeessa co’ichanna biifado assatenni daafamme gargarate loosi dagooma beeqqaano assino garinni kaajje sufanno.

Bakkalcho:- Qoqqowoho haanju harumi

loossa hananfi kawa daggino soorro Maa labbanno?

Kalaa Shittaye:- Qooxeessu agarooshshi loossa albaanni loosanni keeshshinoonniha ikkirono; kaansi gedensaanni annimmatenni agarooshshe assa hoogate miitimmubba noonkanni.

Konni kaiminni, 2011M.D hananfoonniha haanju harumi loossara dagate beeqqo lexxitino. Dagoomunni ikko mootimma yawo adhite qooxeessu agarooshshi loossa sufino garinni gumultanni no. Laalcho uytannokki baatto wirro latte laalcho aa hanaffino. Mulluuggino baatto latteenna loosidhe galtinori saadate sagale (hayisso) garunni afidhanni no.

Qooxeessu mulluugama korkaatinni mooltino bu’ano wirro waa burqisa hanaffino. Latino qooxeessira Diida ceatenni malawu laalcho afi’nanni hee’noonni. Hakkiinni saeno latino qooxeessira saadate sagalimmara ikkitanno hayisso laashshatenninna saada dhiikkate handaarinni wedellaha loosu kaayyo kalaqa dandiinoonni. Konni baalira kaimu haanju harumi loossaati. Konni ragaanni qooxeessinkera haammata soorro daggino.

Xaa geeshsha kaasantino chigginyuwano danchu garinni lattanota buunxoonni. Alichame qooxeessubbara wo’munni wo’ma lattino. Worichaammeteno xibbuunni 90% ale lattino. Gammoojjaamete kayinni xeenu anje kalaqantanno daafira agarroonni garinni lata hoogate ikkito heedhanno. Worichaame qooxeessubbara afantannori Lokka, Borricha, Daraaranna Baleela lede sette woraddara xeenu anje heedhannohura chigginyuwa latate bikki woffi yaanno. Ikkeennano qoqqowu deerrinni kaansoonni chigginyuwa mereerimunni 85% ale ikkitannoti lattino. Federaaletenni daggino bissano ikkito ninke deerrinni keennoommo garinni chigginyuwate latate deerri woyyaawinoho.

Bakkalcho:- Tayxe dirinni qoqqowoho mageeshshi chigginye kaashshoho qixxeessinoonni?

Kalaa Shittaye:- Tayxe dirinnino babbaxxitino haqqete dani chigginyuwa kaasate qixxeessinoonni. Konnenno, Irshunna kalaqamu latishshi Biironna Dubbu, qooxeessunna diilallote akati biilloonyi mittimmatenni ikkineeti qixxeessinoommohu. Qixxeessinoonnite giddonni 146 miliyoone chigginye dubbu latishshira ikkitannote. Kuri giddo Leemmu, quchumu biinfillira ikkitanno chigginye hattono wolootta afantanno. Wole kayinni sagalimmate horora hossannota 60% Irshunna kalaqamu jiro latishshi Biiro qixxeessitanno. Irshu Biiro xaphoomunni 154 miliyoone chigginye qixxeessitino. Kuri giddonni Abukaado, Paapaayya, saadate sagalimmarano ikkitanno haqqete sirchi woloottano sagalimmate ikkitanno chigginyuwa qixxeessineeti kaashsho hananfoonnihu. Waadde, Hengeddenna labbinore caalehonna bushshu shaqqillira ikkitanno haqqete chigginyuwano hala’ladunni qixxeessinoonni.

Bakkalcho:- Qixxaawote kifilenke ledoo noohe keeshshora wodaninni galanteemmo.

Kalaa Shittaye:- Anino galateemmo.

Odoo

Bakalcho

Kalaa Teklu Adula

Qoqqowoho 11 kumi ale rosiisaano ikkadimmate keeno fonqolo adhitanno

Amsaalu Felleqe

Addis Ababa:- Sidaamu qoqqowi Rosu Biiru rosiisaanote ogimmate ikkadimma keeno buuxo fonqolo qoqqowu deerrini techo Onkoleessa 1/2016M.D aa hananfoonnota xawinsi.

Qoqqowu Rosu Biiru 2ki Sooreessinna Rosiisaanotenna Rosu Minna Massagaano Latishshinna ikkadimmate Fajjo Aatenna Haaroonsate Handaari Sooreessi Kalaa Tekilu Adula xawisino garinni; rosiisaanote ikkadimma keeno gobbate gede 2005M.D hananfe worroonni faasho ikkitinota xawise; Sidaamu qoqqowi mootimma deerrinni kayinni 2013M.D hananfe rosiisaanote uynanni keeshshinoonnita egensiisino.

Konne fonqolo adhate borreessantinori kiiru 11 kume 384 ikkitanna; Uminna 2ki dirimi Rosu minna digirena dipiloomu deeri rosiisaano ikkitinota Sooreessu xawisino.

Fonqolo qoqqowu deerrinni 6 mereershawara Hawaasi quchumi mereershira Itophiya Tiqidemi Rosi Mine, Lakkote mereershira Lakko 2ki Dirimi Rosi Mine, Yirgaalamete mereershira Yirgaalame 2ki Dirimi Rosi Mine, Alatta Wondi mereershira Alatta Wondi 2ki Dirimi Rosi Mine, Hulata mereershira Hula 2ki Dirimi Rosi Minenna Daayye mereershira Qeweena Gaaxa 2ki Dirimi Rosi Mine uynannita kalaa Teklu lede buuxisino.

Rosiisaano fonqolo adhitannohu qajeelte rosse fultino golinninna rosiisate hayyonni ikkinotanna fonqolantanni noorino balaxxe fonqoloho borreessantinori callu ikkasinna qixxaawo garunni assatenni rosiisaanchimmate ikkadimma buuxo

adhate dancha qixxaawo assitinooreeti yiinota Biirontenni afi'noonnuu mashalaqqe faajje assitino.

“Daga keeru, mittimmatenna. . .

Abiy Ahimed (Dr) tenne yannara assino hasaawinni; daga keereho, mittimmatenna latishshaho illachishshe halamatenni loosa noonsa yiino.

Daga qoxxeesinsa keere agadhanna hegersa noonsata huwachishe gobbate lopho buuxisiisateno halama noonke yaanni sokkasi saysino.

Duuchunkuri aleenni keereenna latishshaho ikkitanno hedubba burqisa lowontanni hasiissannota kaysinohu Xaphoomu ministirchi; ilama gawajjitanno assootubba agurre mimmitu ledo hasaambenna amaalamme mittimma kaajjishi'ra hasiissannota huwachishino.

Miinju ragaannino soorrote albaanni jawu qarri noota kaysinohu Xaphoomu

ministirchi; soorrote gedensaanni kayinni jawa miinju lopho maareekkantanni noota xawisino.

Soorrote kawa loosantino loossanni Gibrinna lede quchumma soorrate, gobbate lopho woyyeessate illachinshoonnitano kaysino.

Hanafoommo loosa timo ganatenni gufissannonke wolqa dino; gobbanke soorrate wodaninni loonsanni hee'noommo yiinohu Xaphoomu ministirchi; Itophiyu Jireenya buuxisiiseemmo; mittimmaseno agarantanno. Afriku giddo ayirrisantanno gobba ikkitanno yiino.

Latishshanna lophonke ollohisanno keeri hee'ranno gede loosa hasiissannotano baalunku Itophiyu qansootira huwachisha

hasi'reemmo yiino.

Wollagga soorra hasi'neemmo; mixonke diinnate assootinni gufidhannokki gede kayinni daganke waatinkera ikka noonsa yaanni sokkasi saysino.

Soorrote mootimma irkote diri aana “Soorro hegersineemmo”, “ Keerunni ikko latishshunni lawishsha ikkineemmo”, “Kakkachimma effi'ne gimbeemmo” yitannonna wolootta sokka sayinsooni.

Baseteno Xaphoomu ministircha lede Layinki Xaphoomu ministirchi Temesgen Xiruneh, Dagata riqiwamaano amaale mini songaaficha Taaggese Caafu, Federeeshinete amaale mini songaaficha Agenyehu Teshaager hattono Federaaletenna Oromiyu qoqqowi jajjabba loosu massagaano leeltino.

“Hundi bareeddanni loosantino. . .

Hundi bareedda boonnanna bobboodda e'e Faashiste Xaaliya olante lubbonsa kakkalte gobbanke ayirrinnye agarsiisino yitnoti pirezidaantitte; bareedda mundeensa dunte, miqqansa cancante abbitino qelle ikkasenni techoo ilama dhagge garunni affanno gede assa hasiissannota xawisino.

Bareedda mittimmatenna gobbate baxillinni horraano wolqa shollite higganno gede assansanni wulata anfoommoo, ayirrinseemmorena qaangeemmo ikkatenni qelle hegersa hasiissanno yitino.

Pirezidantitte xawishshi garinni; qeellete dhagge roorte xabbannohu daga gutu dhaggensa garunni affuro, sumuu yituronna dhaggete Xiinxallaanora hattono ogeeyyera hasiissanno afansha uyiturooti.

Dhagge ayirrisatenni aleenni baalunku safo ikkino keere bowirsa, agaranna keere huntara dandiitanno ikkitubba heedhuro tirate sharrama baalunku gumulara hasiissannota qara hajo ikkase kayisino.

Keeru riqiwo nookkihonna luxuphe bairo

qolate luphiima waaga baatisiisannoha ikkasinni baalunku keeru hala'lara loosa agarantannonke yitanni Pirezidaantitte sokkase sayisino.

Mite mite qarqartora leellannohu keeru hoongi goxano ho'lankera hasiissanno yitnoti Pirezidaantitte; gobbatenna dagate keerira baalunku balaxo aa hasiissannota kayisino.

Qeellete dhagge qaangeemmo woyte Itophiyu olu dhagge kullannise gobba calla ikkitukkinni horrara dayino diina qeelleemmotanna lophonke sufisiiseemmotu ikkitara hasiissanno yitino.

Hundi Itophiyi bareedda maamari Pirezidaantichi Lij Daanieel Jotte Mesfini isi widoonni; qeellete ayyaana hendeemmo woyte gobbate baxilli kakkalonni uurrino keereenna wolapho agaratenna hanafantinore babbaxxitino latishshu loosa sufisiisatenni ikka hasiissanno yiino.

Techo afi'noommo keerinna ayirrinnye bareeddanke mundeenna miqichinni afi'noonniireeti yiinohu Pirezidaantichu Lij

Daanieel Jotte; aantino ilama Itophiyu lopho rahissanno hajubba aana beeqqaano ikka noonsata huwachishino.

Gargaroooshshu olanto mannu jiro massagooshshi qaru biddishshu sooreessi Leetenaal Jeneraal Hacaalu Shelleme tenne yannara coyi'ranni; Itophiyu daga gobbansa gashshootu mittimanna wolapho aana daannonsaha hasidhannokki daga ikkansa daafira afi'noonni gumi xawishsha ikkasi kayse; gargaroooshshu olanto bareeddate ayyaana uddidhe dagate hobbaatira sharrantanni noo olantooti yiino.

Olanto gobbate keeri ammansiiisannoha ikka geeshsha baattanno waaga kaajjishshe suffannota qummeessino.

Sidaamu qoqqowi Pirezidaantichi kalaa Desti Ledamohu sai Sambati barra ayirrinse sa'noonni gobboomu qeellete barra lainohunni sayisino sokkanni; baalunku bero ikke sainorichinni rosicho adhine aantete noo yannara jawaata qansoota ikkino yaanni huwachishino.

11 miliyoone kuntaali ale bushshu. . .

Gibirinnu ministere egensiisu.

Gibirinna yannoonsate loonsoonni loosinni 15 kume ale Tiraakiterooti gibirinnu loosi aana beeqqansa xawinsooni.

Gibirinnu ministere dagate xaadooshshi loosu gumulsiisaanchi kalaa Kebede Laaqew Itophiyu piresete uurrinshara xawisino garinni; 2016/17 badheessunna goyirete yanna laalchonna laalchimma lossate 19 miliyoone kuntaali ale bushshu madaabara hidhine 11 miliyoone kuntaala ale ikkanno baatto loosidhe galtinorira iillinshanni afammanni.

2016/17 laalchu dirinni laalchonna laalchimma lossate 19.4 miliyoone kuntaala bushshu madaabari hidho gumullooniha ikkanna; konni giddonni 11 miliyoone kuntaali ale ikkannoha gobbate giddora hodhisiinse baatto loosidhe galtinorira iillinshanni hee'noonni yiino.

2016/17 laalchu dirinni owaantete aana hosanno gede hirroonni 19.4 miliyoone kuntaali bushshu madaabari giddonni xibbuunni 25% ikkannohu arri gorsu Qamade latishshira

hosinoha ikkanna xibbuunni 20% ikkannohu badheessaho hosannotanna xibbuunni 55% ikkannohu qole goyirete hosannoha ikkanno yaanni huwachishino.

2014/15 laalchu dirinni kalaqaminohu bushshu madaabari qarri 2016/17 xaadannokki gede hidhote amanyoote woyyeessate; balanxe hidhate, tuqishsha harusatenna qorqorate looso loonsanni hee'noonni yiinohu kalaa Kebede; kuni ikkasinni ikkado ikkino bushshu madaabari badheessaho shiqaano gede dandiisiisino yiino.

Tayxe dirinni bushshu madaabara balanxe hidhinanni gede assinoonnita xawise yannanna wolqa garunni horonsiratenni sae baatto loosidhe galtinori muddantukkinni hasidhu saatera shotu garinni afidhanno gede kaa'lannonsa yiino.

Kalaa Kebede xawishshi garinni; gobbate giddora hodhisiinsoonnihu 11 miliyoone ali bushshu madaabari duunnanniwiinni qoqqowubate baatto loosidhe galtinori maamarrara tuqinsenna loosidhe galtino dagara iillinshanni afammanni; tuqishshu aana

seerimale assootubba heedhannokki gede harunsitannonna qorqortanno wolqa uurrinse loonsanni hee'noonni; tuqishshu aanano luphi yino qarri dino.

Gobbanniha gibirinnu handaara yannoonsatenni laalchonna laalchimma lossate loonsanni hee'noonnitano kalaa Kebede huwachishino.

Gibirinnu mekaanayizeeshiinenna babbaxxitino tekinolojuba horonsi rate loonsanni hee'noonni loosinni arri gorsu Qamade latishshinni; badheessunna goyirete Irshi aana 15 kume ale Tiraakiteroota horote aana hosiisate looso loonsanni hee'noonnitano hattonni.

Gibirinnu mekaanayizeeshiine uduunne yaano Tiraakitere.; Kombayinerenna babbaxxitino tekinolojuba ga'rafote gobbaanni ikkitino doogonni maamarratenniinna baatto loosidhe galtinorinni e'anno gede assinanni hee'noonni yiinohu loosu gumulsiisaanchi tini loosu hayyona kiironsa lossitanni no yiino.

Laalchonna laalchimma ledate gibirinnu shiqisho lossatenna yannantenni tuqisate looso illachunni loonsanni afammannitano buuxisino.

Seyoo

Jaalooma gutu halammenni kaajjishshino jawaata anguwa

Qiddist Gezzaheny

Tonne ikkitanno uurrinshuwa hundasiinni amadino. Riil Isteetetenni, Konistiraakshiinetenni, Riil Isteet Maerkeetingetenni, Riil Isteetete seeru amaale owaantenna jajju gashshootinni, Manufakcherinetenni, 20 ale Riil Isteetete teknoolooje gumulsha, daddalunna gobbate gede lowontanni illacha tungoonnikki minna teknooloojete ledoo mittoonsatenna islancho assate aana illachishe loosanno; “Afta Meyra gaamo yawonsa qeechantino hallanyu maamari”

Uurrinshu safaano jaalla Injiner Firew Taammireenna Amir Abdulwohab yaamantanno. Jaalooma ogimmatenni mittoonsite baxxinohunni RiilIsteetetenna RiilIsteetete ledoo amadantanno loosaa aana illachishe loosannori seerunna amaalete owaanteno uyitanno loosu miillaati. Baxxinohunni ilamate tareessinannita seeru uurrinshanna jiro gatamarate aana illachishe loosanno. Kuri lamunku jawaata jaalla haaro ikkinoha “Futuristic Organic Green (FOG)” Yinanni uurrinsha Itophiyaho hanafansa baxxitannore assannonsa.

Ilibabor Mettu Ambexxa yinanni baadiyyete qarqartora ilame lophinohu Firew Taammirehu rosu yannasi Jimmahonna Hosainaho sayisino. umi digresi Sivil Injinerinetenni layinki digresi kayinni baadiyyete mixonna latishshinni (Urban Planning and Development) loosino. Firew loosoo hanafino wedellimmate yannasinni hanafe konistiraakshiinete gatamarshi fajjo fushshi’re gatamarshu loosaa karsame techo geeshsha konistiraakshiinete handaari giddo afamanno. Sa’u honse dirra konistiraakshiinete handaari giddo keeshshinohu Firew, Addis Ababu giddo noohu hala’ladi konistiraakshiinete loosii hakkonni gatisinosi.

Addis Ababu quchumi giddo gutu hee’nanni mininni kayse hallanyu uurrinshuwa gatamarshu pirojektuwa geeshsha ogimmasi, egegnosinna rosichosi horonsi’re loosinohu Firew; handaara qorqoraanchu mahandisimmani kayse sooreessimatenna jajjabba Riil Isteetoota hiro ogeessa ikke loosino. Kunino Riil Isteetete handaara garunni afannonna huwatanno gede kaa’linosi. Konni aleenni handaara ho leeltannota batinye foonqe huwatate injoo kalaqinosi.

RiilIsteetete handaarira keeshshino dirra giddo haammata foonqe la”ara dandiinota xawisannohu Firewu; handaaru muli yanna geeshsha woxe afi’rino manchi egenno nookkiha mulla ka”e massaganni keeshshinohonna lowo manni wi’lanni keeshshinoha ikkasi coyi’rino. Firewunna miillasi tenne foonqe huwatatenni dirrate baatooshshiweelo amaalete owaante uyitanni loosino. Konne qarrano gamunni huwatansanni handaara egennotenni, seerunna amanyootunni massaga hasiissannota ammanatenni Firewu hirote ogeessa ikke jaalisi Amiiri ledoo ikkatenni Afta Meyra gaamo saffino.

Amir Abdulwohaabi Harerete ilame lophino. Umi dirimi rososino Hirna harunsinoha ikkana layinki dirimi rososi Addis Ababaho babbaxxitino rosi minnara harunsino.

Amiir Abdulwohab

umi digresi Gonderete Yuniversitenni Maerkeetingetenni afi’rino. Rosu gedensaanni loosu giddora e”inohu shiimu loosinni hanafe xaa yannara RiilIsteetete gatamarshi loosii aana iillino.

Tuamino waa ijaarratenni haa’re babbaxxitino qarqartora bebbeehate loosoo loosanni keeshshinohu Amiiri; waa hiratenni ledote addi addi Saamunu laalcho ijaarratenni haa’re qoqqowu quchummara bebbeehanni loosino. Konni gobbaanni seesu uduunne bebbeehatenni egegnaminoha ikkasi hasaawinonke. Loososi lossate noosi kakkaoshshinni Amiir laalcho gobbara soyaate loosoo karsame bunu gobbaanni nooha gibrinnu laalcho yaano Caate, Seliixenna malawo lendanna gummatenna qiwaatete gide gobbara soyaate handaari aanano loosino.

babbaxxitino loosoo handaara aana umi uminsanni dodantanni keeshshinori lamunku jaalla Firewunna Amiiri; RiilIsteetete dikkonni mitteenni loosate kaayyona afidhino. Tini hedeweelcho jaaloomansa roorenkanni kaajjishshinonsa. Uminsa loosoo mitteenni loosate mudhite loosu giddora e”ansano konniraati.

Lamunku jaalla xaa yannara mitteenni loosino Riil Isteetete hiro ogeessimmani ledote umi uminsanni rosunna loosoo rosichinni afidhino egenno hattono rosicho ledde Afta Meyra gaamo uurrise Riil Isteetete Investimente loosii giddora e”ino.

“Gatamarreemmohu gobbate mininni aleenniiti” yitannori kuri jaalla; Futuristic Organic Green (FOG) sufo nooTa kalaqamu haanja minna gatamara yitanno hedo aana illachishe loosaa amaddino. Tini hedono sumuu yaanno gatamarsha leellishshannote. Sufo noo uduunne, wolqa ajishannoha, gatamarshu teknoolooje horonsira, kalaqamu karso harunsa, buxima kaima assitino amado, fano ofollo, kalaqamu xawaabba, mannimmate guunte base amada yitannori hedote giddo hanqafantinoreeti. Dagoomu base lainohunni quchumu irsha lendanna gutu gangalatu basenna gobbayidi qixxaawo amaddanno.

Kuri jaalla Riil Isteetete Investimentenni ledote Tonne ikkitannore babbaxxitinore ilamate tareessinanni uurrinshuwa saffe keeraanonna sufo noota jawa ajuuja amadde loosanni afantanno.

Riil Isteetete handaarira loosantanna la’inori batinye foonqe noota qummeessitanno.

Firew Taammire

ikkeennano handaaru aana hala’lado hasatto hee’rasenni Riil Isteetete Investimente foonqensanni ledoo hodhite konne deerra iillitino yitanni xawisanno. Insa yaatto garinni; shiimunni kulate geeshshira gobbate gede umosi dandiinohu Riil Isteetete seeri hoogasi mittonna qara qarraati.

Ikkollana uurrinshu handaaru giddora e”i yannara kurinna labbanoo qarrubba garunni xiinxallitenna qorqorte ikkasinni handaara ho umisi qeecha fulate mixi’re loosanno. Baxxinohunni qooxeessu ledoo sumuu yaanno rosicho, sufotenni sumuu yaannoha ijaarshu ogimma akatanna karsaminoha kalaqamunna quchumu heeshsho mittoositino gatamarshuteknoolooje aana illacha assanno.

RiilIsteetete Investimente jajjabba soro loosantanna hee’rino handaaraati yite ammantannori techoonke jaalla; huno taashshate qixxaabbinoreenna baxxinohunni handaaru egennotenna xiinxallotenni massagama hasiissannota huwachishanno. Riil Isteetete investimente aana beeqqitanno gede assinonsari handaarunni afidhino egennonna sayiisino halaale ikkinota xawisse; Riil Isteetete Investimente giddora bobbakku woyte kaimunni hanaffe xiinxallotenni safamansa xawisanno. Latishshinsa woyyaabbino teknoolooje horonsiratenni roore anga dagoomu bissa mereersitinnota ikkase hasaabbinnonke.

Roore anga dagoomu bissa mereersitinnota yinanni woyte mintanno minna Kaaretenni ajjinore ikkate taalo waaga afidhinoreeti. konnira qaru korqaati quchumu giddo nooti he’nanni mini hasatonna shiqisho taala hoogasenniiti. Taalo waaga yinanni woyte uurrinshu gatamaranno minna waagi Addis Ababu giddo noo hiittenne Riil Isteete waagi ledoo taalo ikkinotanna Kaare Meetiretanni 32 nni 75 kumi birri geeshsha ikkinota jaalla qummeessitanno. Ikkeennano waagu gawajjannokkita xawisanno. korqaatuno Afta Meyra gaamo illacha assite loosannohu mereerima tirfenni batinye dagoomu iillate ikkinota egensiisino.

Handaara ho leeltanno mitiimmubano hattono gatisanna hajamaanote islanchimma noonsa minna yannatenni iillishatenni adhamooshshenna ammanamooshshe afi’ratenni qeechansa fula wole latishshinsa mereershaati. Konnirano hasiissanno xiinxallonna qixxaawo assa dandiitinnota kultannori kuri jaalla; gibrinunni, manufakcherinetenna woloottu handaarranni bobbahate qixxaabbinore

ikkansa coyidhino. Ikkollana xaa yannara illachishe loosanni noohu Riil Isteetete Investimentenna amadantino handaara ikkitanna Afta Meyra gaamo hundaanni afantannori hirantanni noori lee pirojektuwa loosoo aana afantanno.

Mittu dirinna boco yanna giddo 15 ikkitannori RiilIsteetete gatamarshi pirojektuwa Addis Ababu giddo hanafa dandiitinnota xawisinnori lamunku jaalla; aantete kuri 15 pirojektuwa loosoo giddora eessate mixidhe loosanni afantanno.

Riil Isteetete Investimente Addis Ababu quchumi giddo calla fugante gata dinose yitanno ammana noonsa. Qoqqowu quchummano iillite RiilIsteetete Investimente halashshate loosanni afantannota coyidhino. Jimmaho, Bishoftunna Hosainaho Riil Isteetete gatamarsha gumulate qixxaawonsa guddino. Ledoteno Meqeale xiinxallote deerrinni noo pirojektuwa hee’ransa daafira kayissannori kuri jaalla; gobba lophitu, quchuma gatamarri yinannihu gamba yitino lophonna qajeelle noonsa quchumma halashsha dandiinooti yaanno.

Xiinxallonna yannaasinnoo suude afidhino minna qoqqowu quchummara shiqa noonsata ammanatenni qoqqowu quchummara illacha tuge loosannota huwachishshino. Addis Ababaho baxxinohunni lawishsha ikkitara dandiitanno Riil Isteetete gatamarshuwa loosate sharrammeemmo yitannori kuri jaalla; togoo Pirojektuwa gummaamma assate lame coyubba yaano dhukkanna pirojekte massagata hayyo qara ikkitinnota huwachishshanno.

Techoonke jaalla gatamarshu giddora e”ansara albaanni noori Riil Isteetete hiro loosii noo gedeenne hee’reennanni xawado ikkate amaalete owaante uyitanni keeshshinota kayisatenni; mannootu baxxinohunni Riil Isteetete seeranna harinsho hattono Itophiyu seera affe gatamarshu seera buuxxe hirtannonna hidhitanno gede amaalete loosoo loosanni keeshshinota. Xaano loosanni afantanno. Kunino haammata hajamaano kalaqi’ra dandiitanno gede kaa’litiinonsa daafira RiilIsteetete Investimente shotunni karsama dandiitino.

Minu shiqisho aana lowo loosoo loosaa agarantanno yitannori kuri jaalla Addis Ababu gobbaanni noo qoqqowu quchummara lawishshaho; Bishoftunna Dukemete Viilla minna gatamartanni afantannota coyidhino.

Addis Ababaho calla 15 Riil Isteetete Pirojektuwa afidhinori Afta Meyra gaamo; xaa yannara loosoo giddora e”inoreenna hirantanni afantanno 6 pirojektuwaati. Qoqqowu quchummara Bishoftu, Dukemete. Jimmahonna Hosainaho baatto qixxeessidhe gatamarsha hanafate qixxaawote aana afantanno.

Xaphoomunni harunsaanchimmatenni loosanno loosaa sine lendanna 52 ikkitanno qansootira loosoo kaayyo kalaqa dandiinohu Afta Meyra gaamo yawosi bikkantino hallanyu maamari, aantete mixidhino pirojektuwa loosunni leellishate loosoo kaayyo kalaqa hattono teknoolooje horonsiratenni Riil Isteetete handaarinni tiro afi’rinohanna sorotenni co’o ikkino loosoo loosate ajuuja amaddino.

Woganna Turizime

Giddicho daga hundi adhammete amuraate

Qiddist Gezzaheny

Giddicho daga Aliyye Oomo zoone giddo heedhanno. Tini daga roore yannara adhamannohu cimeeyete widoonni gumullanni sumimmenniiti. Hakkonnira albaanni Giddicho wedella roorse adhammete egensiionsahu “Wonino” yine woshshinanni budillaanchu massagaanchu waalchira godo’linanni hashshi (agani) godo’leeti.

Seennu barra haqqe hiiqqanna labballu kayinni saadansara hayisso middanni hosse hashsha gamba yitanno. Baxxinohunni seennu godo’lensara hadhannohu addi addi dana afidhino daraaro uminsara qasi’re seeseeti. Giddicho dagawa meyya beetto mine assidhanno yannara jaallase guwissannosehu seemmase yannara seessinore daraarote dana kiirtanninna kayisanniiti.

Hashshi godo’lenni labballu qote qote xaadisse ikkana seennu kayinni labballu qotiranna albaansaanni uurre mimmito guwisanni godo’lanno. Labballu qiniiticho lekkansanni baatto kadanni seenne guwisanno. Seennuno kiiri kiiranni anga gananni sirbanno. Tenne yannara labbaahu hasi’ranno seemo albaanni uurre gagasisewa shiqqi yaanni sirbanno. Seemono baxxinosa ikkiro sammi yitannosi; labbaahuno baxillaanchosira “Fafu” yinannita shoole hinko afidhino huficho aannose. Meyyatino qolte hinkote fiqiiqicho aatenni baxillese xawissanno; baxxinossikka ikkiro kayinni qawaaddannosi.

Godo’lete jeefora seennu labballu lekka hayishshanno. Qeedhichuno lekkasi hayishshitino meyya baxiseronna adhamate sumuu yaase buuxihu gedensaanni maatesira kule cimeeyye soyaanno. Cimeeyyeno meyyate maatewa 3 woy 4 higge hodhitanno. Tenne yannara meyyate maate beettu garete xaadooshshi, worbimmasinna uurrinshasi daafira xiinxallitanno. Fiixu firu ledo amaalante adhamansa xa’mo goofimarchoho shiqishshanno. Adhamanno barrano cimeeyete ledo amaalte murtanno.

Tenne dagawa hashsha woy barra gumullanni sarge yine bandanni. Hashsha gumullanni sarge doortannori miinju dhuki noonsakki maateeti. Lamunku Iddi maate mereerimu jilinni fiixansa koyissanno. Idduno jaallasi ledo tunsote godo’le nookkiha Idayicho suutunni adhe ha’ranno. Barra gumullanni layinki adhammete daninni luphiima qixxaawo assinanni. Beettu maate jilaho ikkanore malawo, gide, saadanna wolereno qixxeessitanno. Meyyate maateno beetto adhite hadhanno aamansa (Buro, Hayxe, Bullee) qixxeessitanno. Lamunku Idayichonna Iddu darawonsanni mitto mitto mulensa uurranno jaala doodhitanno. Labbaahu jaali sarge (adhammete jili) jeefanta geeshsha wolqasi fajjitu bikkinni qinessatenna koyisate loososi gumulanno. Meyyate jaalano Idayicho su’niitanno gede dancha foole afi’rino haqqanna hixaana buuru ledo karsiise buurtannose.

Adhammete barra soodimaro beettu anninna cimeeyye beettote miine haadhe Idayichote qae hadhe annisera uyitanno.

Giddicho dagawa sasu dani miine nooha ikkana deerrunni babbandanni. Umi deerri miine hundi budi garinni 14 womaashsha

woy jawa addeeti. Layinkiti kayinni 13 womaashsha woy mereerima adde ikkana sayikki miine kayinni 3 womaashsha woy shiima siito uyinanni.

Xaa yannara kayinni ikkito soorrine deerrunni 140, 120, na 60 birra ikkino. Cimeeyye miine miinte higgahu gedensaanni barru taalo dukkisaano Idayichote qae martanno. Barraho sargete hodhishsha massagannohu Iddu maate ikkino cimeessaati. Amadanno siqqono “Carfera” yine woshshinanni. Cimeessu massaganno woyte Iddunna dukkisaano wolootta dukkisaano aantensa garinni harunsitanno. Iddu barraho halli alira jawa seemma uddi’re halli woroonni kayinni “Gonfa” yinannita budillaancho heqichunni loonsoonni boogge lukanno. Sammichu lellannokki gede lowo buuro buurre “Kellecha” yinanniha budillaancho siwiilu birra worranni.

Kallachu Gaamote, Konsotenna Wolayittu budinni ba’lattote gede la’nanniha ikkana Iddunna muli jaalisi mimmito labbanno siqqo amaddanno. Dukkisaanono doogote aana Idayicho guwisanno sirba sirbitanni Idayichote mine iillitanno woyte qixxeessinoonninsa basera ofoltanno gede assinanni. Budillaancho agattono shiqinshanninsa. Idayichote anni Meichu goco haa’re shiqanno. Idduno ka’e Meichu mule quphi yee ofollihu gedensaanni Meichu lekka amadanno. Idayicote annino Meichu gorre munde uduunnichoho amade munde haa’re Iddu sammora buuranno. Tenne mundeenni iltinenna baxantine; miinjidhine, baxillunninna hagiirrunni heedhe yee maassi’rihu gedensaanni gattino munde haa’re minira e’atenni konne maassote qaale kulanni qubbichisinni munde haa’re Idayichote goowira buuranno. Tini munde hattenne dagara sheemaatu amuraateeti. Konni gedensaanni Iddunna jaalisi ka’e albansa naxalunni diphite doyitanni Idayichote maate lekka sunqitanno. Idayichote maateno aantensanni Iddunna dukkisaanchu goowa sunqitanno. Kuni Idayichote maate ledo fiixoomatenna karsamate qara xawishshaati..

Idayicho dukkisaanotenni bayirantenna dukkisante hadhe Iddu minira iillitanno woyte fiixu firu sirbunni haa’reennase lamunku Iddooti “Goli” yine qixxeessinoonninsa base e’e ofoltanno. Hakkiinnino Iddu raginni ikkino meenti uddanose fushshe goxisannose. Dukkisaanono koyisantuhu

Kallachu Gaamote, Konsotenna Wolayittu budinni ba’lattote gede la’nanniha ikkana Iddunna muli jaalisi mimmito labbanno siqqo amaddanno

gedensaanni qae qaensa higganno. Layinki barra Idayichote amanna meento ikkitino maate buuro, adonna bullee haadhe Idayichote minira martanno woyte Iddunniri meyya maate haadhe qixxeessinoonninsa basera ofoshshishshannonsa. Iddu anni dhukisi fajji bikkinni qixxaawe agarannonsa. Idayichonniri meyya fiixi Idayichote amanna harunsaanose lekka hayishshanno. Hakkonnira albaanni “Dayinorichinni mittore qamassooti” yee minaannise qorophisiisero Idayichote ama lekkakki hayishshiri yineenna “dihayishshi’reemma” yitara dandiitanno. Konnenno ama assitannohu miine Idayichote uyini yannara wo’minokkirichi hee’riro wonsha noosetanna konni aleenni lamunku Iddooti mereero keeshshitino komanna koffeeenyu hee’riro maaro assa hasiissannota lellishateeti.

Gattino miine uyinihunna keeshshitino koma heedhuro sa’o xa’minihu gedensaanni lekkase hayishshidhanno. Ledose dayino wosini ledono koyisantanni galtanno. Soodimaro Iddu ayiddi lowo tima gane hiiqqaqqe Idayichote maatera aanno. Idayichote ama hiiqqinoonni timinni gatinoriranna ledose dayinokki meyya fiixira “beetto’ya sarge tima qamasse” yitanni sokkanno.

Sayikki barra gumullanni amuraati “Ayin-Kayin” yinanniho. Kunino Iddu Idayichote maate ledo egennamanno barraati yaate. Konne barra Iddu ayiddi haadhe daggino bullee, buuronna ado qixxeessine intanni.

Balluwu su’mano egensiinsanni. Iddu konni barrinni hanafe balluwa su’minsanni woshshannokki gede qorophishsha uyinannisi. Konni amuraati gedensaanni Idayichote maate geegiissineenna Idayicho iddu maate ledo egennantanno. Lamunku iddooti siimu xaadooshshe assitannohu konni sayikki barrinni ikkana tenne yannara idayicho bisose hayishshidhe buuro buudhitanno; ma’na qixxeessine waa Qorete shiqinshanni; halangeno illete leeltanno basera worranni.

Worroonni qore aaninni waa haadhe lekkasi hayishshitanno gede Iddu Idayicho xa’manno. Gibburo halangetenni gannanni; aanteteno Iddu qixxeessinoonninsa ma’nara hee’re “Ka’e amo gonxona” yee Idayicho xa’manno. Gibburo gadachishenna halangetenni gane goxisanno. Idayichote seeminaatu hoogiro halangetenni gananni konni alba balaxe siimu xaado assinose labbaahu su’ma kultanno gede assanno. Soodimaro maatesewa qole soyaannose. Annuno beettosi siyatinoha xa’me adhannoseha ikkiro miicamaancho miine qole adhannose gede assanno. Adhannosekkihika ikkiro kayinni Iddu hasatto xa’mineenna maa’ne rodoosi uyitannosi. Togo ikka hoogiro annu adhino miine cimeessunni xa’mine qolanno gede assinanni.

Seeminaatu hee’risero kayinni Iddu hagiidhasinni kainohunni munde kissino hocco jaalisira lellishanno; sirbinanni. Iddunniti Idayichimmate yanna lamala barrubba calla ikkitanna Idayichonnihu kayinni sasu aganinni mittu diri geeshsha ikkitara dandiitanno. Idayichimmate yannara Idayicho sherko buurrunni ittanni keeshshitanno. Seennuno Iddootaha fiqiiqicho aamansa aanno. Qeedhootu hashsha tuqa Iddootu minira martanni budillaancho sirbinni godo’litanno.

Idayicho Idayichimmate yannase gudde dagoomu ledo karsamasera albaanni “Hole Bisin” yinanniha karsamate amuraate assinannise. Kunino, Me’icho gorrine goga hoollihu gedensaanni umu widiidinni shiima goga murre daddarre daddarroonihunni mitto haa’ne Idayichote goowira worranni. Idayichono murroonni goga goowaho wodhite sargete yanna uddanose uddidhe maatesewa hadhe qallimma fultanni hosse hawarro qaese higganno. Giddicho budinni galtete maate jilte beettinsa gashshinoha woy ballo kiifatto woshshate rosichi noonsa.

Fayyimma

Sukkaarete ledo amadisiisante dagganno lekkate mada hiittoonni xaginsanni?

Abbebech Maatewoos

1. Sukkaarete xagisiraano madate reqeecaabbannohu mayraati?

-Sukkaare manaadda mundeete nigga (Micro-vasculature) gawajjitanno xisso ikkitino daafira okisijiine noose mundeete babbaxxitino bisu kifillara iillitannokki gedefissanno.

-Mundeete giddo nooti luphiima sukkaarete bikka bakiteeriyubate injanno lophote akata kalaqannohura mada shotu garinni dihurtanno.

-Sukkaarete xisso macciishshammete munyuuqqa gawajjitanno daafira xagisiraanchu woy xagisiraancho bisisi woy bisise kifile aana gawajjo iillishshara dandiitanno coyebbanni umonsa agara hoogganno.

2. Sukkaarete ledo amadisiisante daggino mada hiittoonni xaginsanni?

-Sukkaarete ledo amadisiisante daggino mada wo'ma (Holistic) ikkino xagisa hasiissannose. Tini xagiso mitteenni amada noosehu:-

- Mundeete sukkaarete agadhate ikkado xagganni woyyeessa (giddoydi xisso ispeeshaalistenni, indokirinolojistetenni woy diyabitololojistetenni),
- Ikkado heeshshote hayyo (Life style) soorro, sagalet amanyooti ogeeyye, ispoorte loosiissannore (Exercise Therapist) nna tii`u ogeeyye (Psychologist),
- Garunninna xagisate hossanno waacubbanni assinanni madate xagisa woy mada xagissanno ispeeshaalistenni,
- Qaafate buuxo (Biomechanics) nna gari daniha koatte horonsi`rate amaale (Off-loading and proper shoe) podiyatiristetenni (Podiatrist),

- Mundeete nigga buuxo (vaaskulaar erginetenni)

Kuri xaginaatubba wo'mitukkinni sukkaarete ledo amadisiisante dagganno mada hursa qarrissannota ikkitara dandiitanno.

3. Sukkaarete xagisiraano mada xaaddannonsa woyte maa assito?

-Egennantino sukkaarete xisso noonsa manni lekkatenni, angatenni woy wole bisu kifile aana mada xaaddannonsa woyte harunso assidhanno basera hadhe hajo la'anno xagisaanora leellishira noonsa.

-Baca xagisi`raano uminsa anganni mada xagisate wo'naalatenni woy qarqarinsara afamanno fayyimmate uurrinshara calla haratenni mada hala`lituhu gedensaanni haruso assannonsa xagisaanchiwa hadhanno. Kuni qole kaajjado ikkitinota amadisiisantino gawajjubba (Complications) abbara dandaanno.

Jeefoteno gargadha xagisiranenni woyyitanno. Garunni sukkaarete xisso xagisiranenni, lekkankera garunni ikkitanno koatte wodhatenni, culunqanke qorophotenni mudhatenni hattono mada hala`litukkinni gari xaginaate hasi`ratenni kalaqantara dandiitannota fayyimmate qarrubba gargadhino.

Bue:- D/r Feeve Moges:- Madatenna istoomu xaginaati amaalaancho

Albinke aana fultannota kolidda malaatta hiittoonni huna dandiinanni?

Albinke aana babbaxxitino korkaattanni fultannota kolidda malaatta babbaxxitino dooggonni huna dandiinanni.

Albinke aana fultannori kuri hasiissannokki coyibba bisinke keeraanchimmara qarra ikkansannino aleenni biifillinke ajanno gede assitanno.

Kuri qarrubba sufotenni hunateno konni woroonni tittirshunni shiqqinota hunanni doogga harunsatenni albinke aaninni huna dandiineemmo.

Vaytaamiin C

Vaytaamiin c alba hasiissannokki kolidda malaattanni gargarate kaa`litanno doogooti. Vaytaamiin c yaano laalote gumma saga`lano ikko laalote gumma karsinni loosantino babbaxxitino gumma horonsiratenni biifadunna co`ichu bisu hee`rannonke gede lowontanni kaa`litannonke.

Koojiiki asiide

Koojiiki asiide biso co`isate gobbaanni bisonke arrishshotewiinni gargarate dandiissanno; meinetenni jiroo`mitinota ikkasennino bisoho sumuu yitannota ogeeyye coyidhanno. Koojiiki asiide babbaxxitino dooggonni dikkote aana afira dandiineemmo; lawishshaho bulleetenni, kireemetenni, xagichu garinni qixxaabbintota afi`neemmo.

Akuri atara

Wole bisu kolishshira gargarate kaa`litannonkere akuri atarinni loosantino babbaxxitino gargarooshshu doogga afi`neemmo. Kunino kolishsho biso co`isatenni biifadu albu gogi hee`rannonke gede kaa`lannonke. Soodonna hashshano kolishshi`rino bisonke buudhatenni huna dandiineemmo.

Aziiliiki asiide

Aziiliiki asiide hayxe, gardaamanna qamade labbino gidubbanni afi`nanniha ikkana; bisinke kolidda malaattanni co`o yiinoha ikkanno gede kaa`litannonke.

Ledotennino albinke aana fultanno kolidda bassuwa hunate gobbaannino albinke aana noo bakiteeriyubba huntanno. Konnenno barrunni lame hige horonsiratenni soorro la`a dandiineemmo.

Arrishsho gargartanno kireeme (sun creame)

Arrishsho gargartanno kireeme albinke biifado ikkanno gede kaa`litanno doogganni mitto ikkana; bisonke gawajjitanno coyebbannino gargartanno.

Kireeme aye woyte horonsiratennino albinke geedhannokki gede assanna kolidda malaattanni agara dandiineemmo.

Boohaarsha

Goxicho hoogate qarri heeri`nero. . .

Abbebech Maatewoos

Mitu mitu manni shiimu korkaatinni hashsha ma`nate aana kawa ka`a gangalchamanni ofollanni ka`anni tegede goxikiinni geleele galanno; mito mito woyteno ille luphi assikkinni la`anni galara dandaanno. Mito mito woyte qole goxihu gedensaanni hashshu taalira baqqi yee babbaxxitino hajonna coyibba daafira daallasisi aana haawinonte gede woy qucu`mi yee hedanna yaada hanafanno. Mannu akatinni, macciishshanno coyinni, horonsi`ranno tuqu xaadi korinni shotu garinni yaadannonna goxicho goxate qarramanno manni kiira shota dikkitino.

Togoo akatinni qarrantinanniha ikkiro heeshsho`neni hattono hoshsho`ne giddo yanna uyitinikkinni bididi assira hasiissanno`ne coyibba heedhanno yaate. Konne akata ajishatenna dancha goxicho goxxine surre`ne fooliishshiishate woy yaachishanno`ne coye uurrisate assa hasiissanno`ne coyinni roore assa noo`nekkire bade afa hasiissanno`ne. Leeshshi yaanno woyte 11 saatenni hanafe 12 saate geeshsha mite mite assa noo`nekkii coyibba rosiisira dandiitannanni.

Ikkinohurano umihunni macciishshammete yaaddo giddora eessanno`ne manni ledoo`ne hasaawa keere gashshiro iillitanninna ga`ara gashshidhe. Barra dode daafurino bisu woy loossanni hossino surre

hashsha fooliishsho hasidhannota habbooti. Layinkihunni qole macciishshammete sarraaqamme uyitanno`ne hedonna murote harinsho ga`ara sayisse. Hakkiinnino keeraa`mino goxicho goxxe. Sayikkihu macciishshammete qarrira korkaata ikkitara dandiitannore yaachishshanno odo, duduwo,

tuqu xaadi qoolla, mannu hedubbanna labbino akatubba ga`ara gashshidhe.

Aleenni xawinsoonnita sase hedubba amande qaafatenni hashsha goxicho goxxinannikki gede assitanno`neti wolootta rosichubbano heedhuro mitto mittonkanni xinqitinanni giggishshittine keeru goxicho`ne qolssiise.

Ikkadu goxichi macciishshamme`nera, tii`i`nera, dagoomittete xaadooshshi`nerano ikko bisu keeraanchimma`nera lowontanni qara ikkinohura techo ga`a yitinikkinninna dinya amaddinikkinni konne akata bididi assate wo`naalle. Kaaliqi keeraawino goxicho oo`ne!